

კორპორაციული დანაშაული: დანაშაუვი კორპორაციის მოდელის საჭიროება?

ასისტენტი, სამართლის დოქ. *ანრი ოხანაშვილი LL.M.*

(იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტი), ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველოს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე

I. შესავალი

კორპორაციათა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი სისხლის სამართლის დოგმატიკის თავსატეხად იქცა. ამიტომ კორპორაციათა პასუხისმგებლობის თემა არაერთი მეცნიერის კვლევის საგანი გამხდარა.¹ ღრმად პატივცემული იუბილარის, პროფესორის, სამართლის დოქტორის, საპატიო დოქტორის, *ჰაინერ ალვარტის*, ინტერესის ერთ-ერთ სფეროს მისი ფართო სამეცნიერო საქმიანობის ფარგლებში სწორედ კორპორაციათა პასუხისმგებლობა განეკუთვნებოდა. პროფესორი *ალვარტი* ჯერ კიდევ 1993 წელს მის მიერ „ერთიანი სისხლის სამართლის მეცნიერების ჟურნალში“ გამოქვეყნებულ ნაშრომში მისთვის დამახასიათებელი ღრმა ემპირიული ანალიზით მიმოიხილავს ინდივიდუალური შერაცხვის მოდელზე ორიენტირებულ კორპორაციათა აქცესორულ პასუხისმგებლობასა და კოლექტიური შერაცხვის მოდელზე ორიენტირებულ კორპორაციათა სუბ-

სიდიარულ პასუხისმგებლობას. შედეგად, ავტორი მკითხველს სთავაზობს კორპორაციათა პასუხისმგებლობის შესახებ მოდელს (რომელიც სისხლის სამართლის პრაქტიკისთვისაც სასარგებლოა), რაც გამოიხატება საკანონმდებლო სიახლის განხორციელებაში, კერძოდ, სისხლის სამართლის კოდექსში² სპეციალური შემადგენლობის – „საზოგადოებისთვის საფრთხის შექმნა კორპორაციის მიერ“ – შემოღებაში.³

ამ სტატიის მიზანია *ალვარტის* კონცეფციის განხილვა, განსაკუთრებით კი, მისი იმ ქართველი მკითხველისთვის გაცნობა, ვინც ამ მოდელს არ იცნობს, – აგრეთვე კორპორაციის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გერმანული და ქართული პერსპექტივების წარმოდგენა.

აქედან გამომდინარე, პროფესორ *ალვარტს*, როგორც ჩემს სამეცნიერო ხელმძღვანელს იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის მაგისტრატურაში (LL.M.) სწავლის დროს და ქართული სისხლის სამართლის მეცნიერების განვითარების დიდ გულშემატკივარს, დიდი პატივისცემით ვუძღვნი მისთვის საკმაოდ კარგად ნაცნობ სფეროში შედგენილ სტატიას. ამასთანავე, ვუსურვებ მას კიდევ მრავალი წლის განმავლობაში ჯანმრთელად საქმიანობას, როგორც გერმანულ, ისე ქართულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაში.

¹ გერმანული პერსპექტივიდან, მაგალითად, იხ. *Schöne-mann, Bernd*, ZIS (Zeitschrift für Internationale Strafrechts-dogmatik) 1/2014, 1 ff.; *ders.*, in FS-BGH, 2000, S. 621 ff.; *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 27 ff. m.w.N.; *Roxin, Claus/Greco, Luis*, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 5. Aufl., 2020, § 8 Rn. 61 ff.; *Köl-bel, Ralf*, in FS Schünemann, 2014, S. 775 ff.; *Dannecker, Gerhard*, GA (Goldammer's Archiv für Strafrecht) 2001, 101 ff.; *Krekeler, Wilhelm*, in FS Hanack, 1999, S. 639 ff.; *Radtke, Henning*, in Münchener Kommentar, StGB, 3. Aufl. 2017, § 14 Rn. 129; ქართული პერსპექტივიდან, მაგალითად, იხ. *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 617 და მომდევნო გვერდები; *ცქიტიშვილი, თემურ*, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 256 და მომდევნო გვერდები; *ოხანაშვილი, ანრი*, სამართლის ჟურნალი N2 (2009), 183 და მომდევნო გვერდები; *დვალიძე, ირაკლი*, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სასჯელი და დანაშაულის სხვა სისხლისსამართლებრივი შედეგები, 2013, გვ. 256 და მომდევნო გვერდები.

² შემდგომ შემოკლებულია როგორც სსკ.

³ *Alwart, Heiner*, ZStW (Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft) 105 (1993) Heft 4, 752 ff., 769 ff.

II. გერმანული მიდგომა და ალვარტის კონცეფცია კორპორაციათა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ

საყოველთაოდ ცნობილ ფუნდამენტურ პრინციპს „Societas delinquere non potest“ და იმას, რომ დასჯადობაუნარიანი არის მხოლოდ ადამიანი და არა კორპორაცია, ასწავლიან არა მხოლოდ მომავალ გერმანულ იურისტებს, არამედ კონტინენტური ევროპის საუნივერსიტეტო სამართლებრივ სივრცეშიც.⁴ ამის მიუხედავად, იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხის გერმანულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაში კვლევა არათუ არ შეჩერებულა, არამედ მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან მოყოლებული არაერთი კვლევის გამო მოდურ თემადაც კი შეფასდა.⁵ ამასთანავე, იურიდიული პირის დასჯადობის საკითხი, პრაქტიკული საჭიროების არგუმენტზე დაყრდნობით, სხვადასხვა სარეფორმო ჯგუფისა⁶ თუ კანონპროექტის ფარგლებშიც გამხდარა მსჯელობის საგანი.⁷ ამ ყველაფრის მიუხედავად, უმთავრესად მოქმედებაუნარიანობისა და ბრალუნარიანობის დოგმატურ სისხლისსამართლებრივ არგუმენტებზე დაყრდნობით გერმანიის სსკ-ში იურიდიული პირის ასახვამ დღემდე ვერ ჰპოვა გერმანულ კანონმდებელთა მხარდაჭერა.⁸

იურიდიული პირის ძირითადი საჯაროსამართლებრივი პასუხისმგებლობა განისაზღვრება მართლწესრიგის კოდექსის (OWiG) 30-ე პარაგრაფით, თუმცა ამგვარი მონესრიგებაც გაკრიტიკებულია, რადგან მართლწესრიგის კოდექსიც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის მსგავს წინაპი-

რობებს ითვალისწინებს⁹. გერმანული კორპორაციული სისხლის სამართლის „ბირთვად“ ასევე მიჩნეულია მართლწესრიგის კოდექსის მე-9 და 130-ე პარაგრაფები და სსკ-ის მე-14 პარაგრაფი. სსკ-ის მე-14 პარაგრაფი სიტყვასიტყვით შეიცავს იმავე მონესრიგებას, როგორც მართლწესრიგის კოდექსის მე-9 პარაგრაფი. თუმცა ეს ნორმები აწესრიგებენ არა კორპორაციის პასუხისმგებლობას, არამედ მისი სახელით მოქმედი ორგანოებისა თუ წარმომადგენლების, როგორც ფიზიკური პირების, გაფართოებულ პასუხისმგებლობას.¹⁰

აღნიშნული სამართლებრივი მონესრიგების არსებობისა და იურიდიული პირის დასჯადობის უარყოფის მიუხედავად, 90-იან წლებში გერმანულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაში კიდევ უფრო მოიმატა ისეთი კონცეფციების რაოდენობამ (მაგალითად, *ჰირშის*, *ტიდემანის*, *ჰაინეს* მოდელები), რომლებიც სისხლის სამართლის დოგმატიკის ბარიერების გადალახვასა და ასეთი პირდაპირი დასჯადობის გამართლებას ცდილობენ.¹¹ ამ მიდგომის პარალელურად კი განვითარდა საპირისპირო კონცეფციები, რომლებიც ინდივიდუალური სისხლისსამართლებრივი შერაცხვის ძირითად პრინციპებზე დაყრდნობით ეწინააღმდეგებიან იურიდიული პირის პასუხისმგებლობის კლასიკურ სისხლის სამართალში შემოტანას, თუმცა, ამასთანავე, მიუთითებენ სამართლებრივი სიკეთის იურიდიული პირის დანაშაულებრივი ქმედებისგან ეფექტიანად დაცვის მექანიზმების საჭიროებაზე.¹² ერთ-ერთ ამგვარ თვალსაჩინო კონცეფციად მიიჩნევა *შუნემანის* ე. წ. *სპეციალური მმართველის (Unternehmenskuratel) მოდელი*¹³, რომელიც განეკუთვნება სოციალური

⁴ *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 29; ასევე *Roxin, Claus/Greco, Luis*, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 5. Aufl., 2020, § 8 Rn. 58 f.

⁵ *Schünemann, Bernd*, in FS-BGH, 2000, S. 621 f.

⁶ სარეფორმო სამუშაო ჯგუფის ანგარიშის შესახებ იხ. *Hettinger, Michael* (Hrsg.), Verbandsstrafe, Band 3, 2002.

⁷ *Roxin, Claus/Greco, Luis*, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 5. Aufl., 2020, § 8 Rn. 60 ff.; *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 28.

⁸ დანვრილებით იხ. *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 29 ff.; *Hettinger, Michael* (Hrsg.), Verbandsstrafe, Band 3, 2002, S. 211 ff.; აგრეთვე *ცქიტვილი, თემურ*, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 309 და მომდევნო გვერდები.

⁹ *Hettinger, Michael* (Hrsg.), Verbandsstrafe, Band 3, 2002, S. 193 ff.

¹⁰ *Radtke, Henning*, in Münchener Kommentar, StGB, 3. Aufl. 2017, § 14 Rn. 1 ff.; მსგავსად *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 620.

¹¹ *Schünemann, Bernd*, ZIS 1/2014, 1 f., 3 ff.; *Roxin, Claus/Greco, Luis*, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 5. Aufl., 2020, § 8 Rn. 61 ff.; *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 31 ff.

¹² შეად. *Schünemann, Bernd*, ZIS 1/2014, 1, 2 ff., 7; *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 60 f.

¹³ *Schünemann, Bernd*, ZIS 1/2014, 1, 7. ამ მოდელთან დაკავშირებით ასევე იხ. *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 60; *ცქიტვილი, თემურ*,

დაცვის („Maßregelmodell“) და არა სისხლის სამართლის ღონისძიებას¹⁴. *შუნემანი* ეწინააღმდეგება კორპორაციის დასჯადობას და სწორად მიიჩნევს სისხლისსამართლებრივი სანქციების სარეფორმო კომისიის 2000 წლის დასკვნით ანგარიშს¹⁵, რომლითაც, კრიმინალურ-პოლიტიკური საჭიროების არარსებობის არგუმენტისა და სისხლისსამართლებრივი ბრალის პრინციპის გათვალისწინებით, უარი ითქვა კორპორაციის დასჯადობის შემოტანაზე.¹⁶

პატივცემული იუბილარის, *ჰაინერ ალვარტის*, კონცეფციასთან დაკავშირებით კი აღსანიშნავია, რომ მის მიერ შემოთავაზებული მოდელი ითვალისწინებს სპეციალური შემადგენლობის შემოტანით კორპორაციის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას.¹⁷ *ალვარტი* ამ საკითხისადმი მიძღვნილ სტატიაში წუხს, რომ სისხლის სამართალში თანამედროვე განვითარების შედეგად იცვლება სისხლისსამართლებრივი პარადიგმა: დამნაშავე ინდივიდის ნაცვლად მკვიდრდება დამნაშავე კორპორაციის, როგორც დამნაშავე კოლექტივის, ცნება.¹⁸ ამიტომ, იგი თავისი მიდგომის ასახსნელად აანალიზებს კორპორაციის კოლექტიური პასუხისმგებლობის ორ ურთიერთსაპირისპირო – აქცესორულ და სუბსიდიარულ – მოდელს.¹⁹ ის უთითებს, რომ მართალია, კორპორაციის აქცესორული პასუხისმგებლობა დამოკიდებულია კორპორაციის ცალკეულ წევრთა – დამნაშავე პირთა – ქმედებებზე, მაგრამ, დარღვევის პერსონიფიცირების მიუხედავად, ეს მოდელი, საბოლოოდ, მაინც კორპორაციის პასუხისმგებლობაზე არის ორიენტირებული.²⁰ ამის საპირისპირო, კორპორა-

ციის სუბსიდიარული პასუხისმგებლობის მოდელი კი ორიენტირებულია არა კორპორაციის ცალკეულ დამნაშავე ფიზიკურ პირებზე, არამედ კოლექტივის დამოუკიდებელ პასუხისმგებლობაზე – *დამნაშავე კორპორაციაზე*, რასაც ინდივიდუალური პასუხისმგებლობა არ უდევს საფუძვლად.²¹ *ალვარტი* აღნიშნავს, რომ მართალია, ამ სახის პასუხისმგებლობა პარადოქსულად ჟღერს, მაგრამ მისი მცდელობა სწორედ ამგვარი პასუხისმგებლობის დასაბუთებისკენ არის მიმართული.²² მას მიაჩნია, რომ სწორედ მომავალზე და არა ანტიკვარულზე ორიენტირებული სისხლის სამართალით არის შესაძლებელი თანამედროვე ინდუსტრიულ კორპორაციებსა და მათთან დაკავშირებულ პლანეტარულ საფრთხეებთან გამკლავება.²³

ალვარტი ცდილობს სისხლის სამართალში იპოვოს კოლექტიური პასუხისმგებლობის კონკრეტული ფორმით ინტეგრირებისთვის გამართლებული გზა, რათა არ მოხდეს კორპორაციის, როგორც დამნაშავის, ნიველირება და მისი უბრალო დამხმარე ფენომენამდე დაყვანა.²⁴ მას ასეთი პასუხისმგებლობისთვის არასაკმარის საშუალებად მიაჩნია როგორც საგარანტიო ფუნქციის მოძღვრების მიხედვით კორპორაციის ხელმძღვანელის წარმომადგენლობითი დასჯადობა, ისე მართლწესრიგის კოდექსის სპეციალური ნორმა, კერძოდ, მისი 130-ე პარაგრაფი, რომელიც კორპორაციაში სამეთვალყურეო მოვალეობების დარღვევისთვის პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს.²⁵ ამიტომ, ავტორი ცდილობს ინდივიდუალური პასუხისმგებლობის ფარგლებში გამოკვეთოს კორპორაციული და კოლექტიური სიტუაციის ფრაგმენტები და, მაგალითად, სსკ-ის მე-14 პარაგრაფის საზღვრებში მათი მნიშვნელობა.²⁶ ამასთანავე, იგი უთითებს, რომ სამოქალაქო კოდექსის 31-ე პარაგრაფის მსგავსი ნორმის სსკ-ში არსებობა უკიდურესად პრობლემატური იქნებოდა, რადგან ეს გამოიწვევდა ფიზიკური პირის მიერ ნორმის დარღვევის გამო კოლექტივის დასჯას, ხოლო ასეთი აქცესორული დასჯადობა წინააღმდეგობაში მოვიდოდა სისხ-

სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 315 და მომდევნო გვერდები.

¹⁴ *Roxin, Claus/Greco, Luis, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 5. Aufl., 2020, § 8 Rn. 62, 63d.* სოციალური დაცვის ღონისძიების გამოყენებას მხარს უჭერს ასევე *Freund, Georg, in Münchener Kommentar, StGB, 3. Aufl. 2017, § Vor 13 Rn. 147 ff.*

¹⁵ *Hettinger, Michael (Hrsg.), Verbandsstrafe, Band 3, 2002.*

¹⁶ *Schünemann, Bernd, ZIS 1/2014, 1 f., 7.*

¹⁷ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 769 ff.*; *ალვარტის* კონცეფციას აანალიზებს აგრეთვე *ცეიტიშვილი, თემურ*, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 327 და მომდევნო გვერდები.

¹⁸ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 753 f.*

¹⁹ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 755.*

²⁰ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 755.*

²¹ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 755.*

²² *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 755.*

²³ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 756.*

²⁴ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 757 ff.*

²⁵ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 759 f.*

²⁶ *Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 760 ff.*

ლისსამართლებრივი შერაცხვის პრინციპებთან.²⁷ ავტორი ასევე აღნიშნავს, რომ ამგვარი, კერძოდ, სამოქალაქო კოდექსის 31-ე პარაგრაფის მსგავსი, პრინციპულად საკამათო გზა კანონმდებელმა მართლწესრიგის კოდექსის 30-ე პარაგრაფის შემოტანით აირჩია.²⁸

მართალია, *ალვარტის* მოდელში, არ იცვლება პარადიგმა, რომ დამნაშავედ მიჩნეულ უნდა იქნეს ინდივიდი, მაგრამ, ამასთანავე, ის ორიენტირებულია იურიდიული პირის, როგორც ინდივიდუალიზებული დამნაშავე კორპორაციის (*Täterunternehmen*), კონსტრუქციის შემოტანაზე, რაც რეალურად არის იურიდიული პირის ჩამჭიდი პასუხისმგებლობა (*Auffanghaftung*).²⁹ ავტორს მართლწესრიგის კოდექსის 30-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული აქცესორული პასუხისმგებლობის სსკ-ში გადატანა მართებულად არ მიაჩნია, რადგან, დოგმატურად, ეს იქნებოდა აბსურდი და ვერც არსებულ პრობლემებს მოაგვარებდა.³⁰ ამიტომ, იმის დაშვება, რომ კორპორაციის დასჯადობა დამოკიდებულია ინდივიდუალური ქმედების, როგორც საკუთარი ქმედების, კორპორაციისთვის შერაცხვაზე, დოგმატური აზროვნების შეცდომაა, ამასთანავე, ტიპიურ მტკიცებულებით პრობლემებს ვერ უმკლავდება.³¹ აქედან გამომდინარე, *ალვარტის* მოდელი ორიენტირებულია კორპორაციის დასჯადობის აქცესორობისგან დამოუკიდებლად დასაბუთებაზე, სუბსიდიარული პასუხისმგებლობის საფუძველზე, რომელიც არის შუალედური გზა შერაცხვის ზოგად ფორმასა და სპეციალურ დელიქტს შორის.³²

კორპორაციის სუბსიდიარული პასუხისმგებლობა *ალვარტის* მიხედვით განეკუთვნება აქცესორობის საპირისპირო მოდელს; კერძოდ, ის, ძირითადად, არის დამხმარე მექანიზმი, როდესაც არ არსებობს დანაშაული მისი ინდივიდუალური გაგებით, მაშინ, როცა აქცესორობის წინაპირობა სწორედ ამ სახის დანაშაულის ჩადენაა.³³ ამიტომ, სუბსიდიარული მოდელი არის მეორე დონის შერაცხვის ისეთი მოდელი, რომელიც პასუხისმგებლობას ად-

გენს იმ შემთხვევაში, თუ პასუხისმგებლობის დაკისრება შერაცხვის პირველადი საფეხურით ვერ ხორციელდება.³⁴ შედეგად, *ალვარტი* საზოგადოებისთვის საფრთხის შექმნის გარემოებაზე დაყრდნობით გამოდის სსკ-ში სპეციალური შემადგენლობის შემოტანის საკანონმდებლო ინიციატივით, რადგან კოლექტიური შერაცხვის დასაბუთება სხვაგვარად შეუძლებლად მიაჩნია.³⁵

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში *ალვარტის* ამ მოდელთან დაკავშირებით მსჯელობს *თემურ ცქიტვილი*. ის აღნიშნავს, რომ შემოთავაზებული შემადგენლობის საშუალებით იურიდიული პირის დასჯა ბანდის სისხლისსამართლებრივი დასჯის მსგავსია და სსკ-ის 225-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულთან ასოცირდება. შედეგად, საქმე ეხება ისეთ შემადგენლობას, რომელიც სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფის შემთხვევაშიც უშვებს სამართალდამრღვევის დასჯას არა ხელყოფისათვის, არამედ საფრთხის შექმნისათვის.³⁶

ჟურნალის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ვინაიდან სტატიის გვერდების რაოდენობა შეზღუდულია, აქ დანვრილებით ვერ გაანალიზდება *ალვარტის* კონცეფცია. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მოდელი, ერთი მხრივ, ორიენტირებულია კორპორაციის დასჯადობის ზემოაღნიშნული მოდელისგან განსხვავებულ მონესრიგებაზე, ხოლო, მეორე მხრივ, იგი სისხლის სამართლის დოგმატურ პრინციპებთან შესაბამისობაში მოყვანის ერთგვარი მცდელობაა.³⁷ ამიტომ, აღნიშნული კონცეფცია განეკუთვნება დასჯადობის ერთგვარ ჰიბრიდულ მოდელს, რომელიც მართალია, კორპორაციის დელიქტურ პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს, მაგრამ – არა კლასიკური სისხლისსამართლებრივი სასჯელის დაკისრებით³⁸. საბოლოოდ, იურიდიული პირი წარმოდგენილია როგორც ქმედების შემადგენლობის განმასხვრციელებელი ბრალეული

²⁷ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 762 f.

²⁸ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 763.

²⁹ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 763 f.

³⁰ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 765 f.

³¹ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 766 f.

³² Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 767 f.

³³ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 769.

³⁴ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 769.

³⁵ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 769 ff.; აგრეთვე იხ. ცქიტვილი, თემურ, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 327.

³⁶ ცქიტვილი, თემურ, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 328.

³⁷ შეად. Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 771 f. მსგავსად აფასებს აგრეთვე ცქიტვილი, თემურ, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 327 და მომდევნო გვერდი.

³⁸ Alwart, Heiner, ZStW 105 (1993) Heft 4, 752, 770 f.

სუბიექტი, რომელიც დასჯადობას ექვემდებარება. ამიტომ, ეს მიდგომა, თუნდაც კლასიკური გაგებით, სასჯელის გამოუყენებლობის დათქმით გვერდს ვერ აუვლის სისხლის სამართლის დოგმატიკაში ამგვარი დასჯადობის საინანაღმდეგოდ გამოთქმულ ზემოაღნიშნულ მყარ არგუმენტებს. ზოგადად, ამ კონცეფციის როლი სისხლის სამართლის მეცნიერებაში თვალსაჩინოა, რადგან, თუ ერთ დღეს კორპორაციის დასჯადობის საკითხის სისხლის სამართალში შემოტანა პოზიტიურად გადაწყდება, ეს მიზანშეწონილია, რომ განხორციელდეს სწორედ ფილიგრანულად დამუშავებული აღნიშნული მოდელის მეშვეობით.

III. ქართული მიდგომა კორპორაციათა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე

2006 წელს საქართველოში იურიდიული პირის დასჯადობა სისხლის სამართლის დოგმატიკის სიღრმისეული კვლევის გარეშე იქნა შემოღებული.³⁹ ამას ადასტურებს ამ ინსტიტუტის შესახებ კანონპროექტის განმარტებითი ბარათი; კერძოდ, განმარტებით ბარათში არათუ არაფერია მითითებული ასეთი მნიშვნელოვანი საკითხის დოგმატურ შესწავლაზე, არამედ აღნიშნულია, რომ შესაბამის ექსპერტებსა თუ ორგანიზაციებს კონსულტაციის ფორმითაც კი არ მიუღიათ მონაწილეობა კანონპროექტის შემუშავებაში.⁴⁰ ამასთანავე, ამგვარი პასუხისმგებლობის შემოღების მიზეზად დასახელებულია იმ „საერთაშორისოსამართლებრივი აქტების მოთხოვნების შესრულება, რომელთა მონაწილეს საქართველო ან რომელთა ხელმოწერასა და რატიფიცირებას აპირებს ჩვენი სახელმწიფო.“⁴¹ აღნიშნულია ასევე, რომ შესაბამისი „კონვენციების

ერთ-ერთი პრინციპული მოთხოვნაა იურიდიული პირების სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შემოღება შიდა კანონმდებლობით.“⁴² თუმცა კონვენციებისა და ჩარჩო-გადანწყვეტილებების ანალიზი ცხადყოფს, რომ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის იურიდიული პირისთვის დაკისრება მიჩნეულია პასუხისმგებლობის ერთ-ერთი ალტერნატივად და არა სავალდებულო მოთხოვნად.⁴³

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში მითითებულია, რომ იურიდიული პირის დანაშაულის სუბიექტად აღიარების საკითხი სსკ-ის მიღების დროს, კერძოდ, 90-იანი წლების ბოლოს, საერთოდ არ წამოჭრილა.⁴⁴ დღესდღეობით კი ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში კორპორაციის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ მსჯელობა ძირითადად გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაზე დაყრდნობით მიმდინარეობს.⁴⁵ მერაბ ტურავა უთითებს, რომ კორპორაციის დასჯადობის ქართულ მოდელს ერთდროულად (სინთეზურად) სამი მოდელი უდევს საფუძვლად; ესენია: მონაცველობითი პასუხისმგებლობის, იდენტიფიკაციისა და ორგანიზაციის ბრალეულობის მოდელები.⁴⁶ აღსანიშნავია ისიც, რომ ქართული მოდელი დანაშაულის სუბიექტად აღიარებს მხოლოდ კერძო სამართლის იურიდიულ პირებს.⁴⁷ ქართულ სისხლის

³⁹ იხ. საქართველოს 2006 წლის 25 ივლისის N3530-რს კანონი „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ“, რომლითაც იურიდიული პირის დასჯადობა დადგინდა, <https://parliament.ge/legislation/15162> (ბოლოს ნანახია 28.11.2021).

⁴⁰ იხ. განმარტებითი ბარათი, გვ. 8, <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/175073> (ბოლოს ნანახია 28.11.2021).

⁴¹ იხ. განმარტებითი ბარათი, გვ. 1, <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/175073> (ბოლოს ნანახია 28.11.2021).

⁴² იხ. განმარტებითი ბარათი, გვ. 3, <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/175073> (ბოლოს ნანახია 28.11.2021).

⁴³ დანვრილებით იხ. *ობანაშვილი, ანრი*, სამართლის ჟურნალი N2 (2009), 183, 186 და მომდევნო გვერდი; აგრეთვე *ცეციტიშვილი, თემურ*, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 283 და მომდევნო გვერდი; *Morozinis, Ioannis, Dogmatik der Organisationsdelikte*, 2010, S. 54.

⁴⁴ *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 617.

⁴⁵ იხ. მაგალითად, *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 617 და მომდევნო გვერდები; *ცეციტიშვილი, თემურ*, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 256 და მომდევნო გვერდები. ამერიკულ იურიდიულ ლიტერატურასთან დაკავშირებით იხ. *დვალიძე, ირაკლი*, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სასჯელი და დანაშაულის სხვა სისხლისსამართლებრივი შედეგები, 2013, გვ. 258 და მომდევნო გვერდი.

⁴⁶ შეად. *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 644.

⁴⁷ ქართული საკანონმდებლო მოდელის შესახებ იხ. *ცეციტიშვილი, თემურ*, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 284 და მომდევნო გვერდები; *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 644.

სამართლის მეცნიერებაში არ არის სიღრმისეულად გამოკვლეული, თუ რამდენად არის კორპორაციის დასჯადობა კლასიკური სისხლის სამართლის ძირითადი პრინციპების ხარჯზე პრაგმატული არგუმენტით გამართლებული.⁴⁸ ამიტომ, საჭიროა ამ საკითხზე შემდგომი სამეცნიერო დისკუსიის გაგრძელება, რათა უფრო მეტად დასაბუთდეს, რომ კორპორაციის დასჯადობა ეწინააღმდეგება ინდივიდზე ორიენტირებულ, ინდივიდუალური შერაცხვის სისხლის სამართლის დოგმატურ პრინციპებს.⁴⁹ ამასთანავე, სამართლებრივი სიკეთისკენ მზარდად მიმავალი საფრთხეების გათვალისწინებით და მათზე პროპორციული რეაგირების მიზნით, საჭიროა, ერთი მხრივ, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ჩამნაცვლებელ, ახალ მართლწესრიგის კოდექსში სათანადო ნორმების ჩამოყალიბება და, მეორე მხრივ, სისხლის სამართალში ინდივიდუალური შერაცხვის წესების გაფართოებასა და სრულყოფაზე მუშაობა.⁵⁰

IV. დასკვნა

კორპორაციის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი დღემდე აქტუალურია გერმანულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაში, თუმცა სისხლის სამართლის დოგმატური პრინციპების

ღვრება, 2011, გვ. 643 და მომდევნო გვერდი, გვ. 650 და მომდევნო გვერდი. იურიდიული პირის დასჯადობის ქართული და საზღვარგარეთის ზოგიერთი ქვეყნის საკანონმდებლო მიდგომის შედარებით ანალიზთან დაკავშირებით იხ. *ოხანაშვილი, ანრი*, სამართლის ჟურნალი N2 (2009), 183, 188 და მომდევნო გვერდები.

⁴⁸ ასეთი გამართლებისკენ იხრებიან: *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011, გვ. 651 და მომდევნო გვერდები; *დვალიძე, ირაკლი*, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სასჯელი და დანაშაულის სხვა სისხლისსამართლებრივი შედეგები, 2013, გვ. 257. იურიდიული პირის დასჯადობის მოწინააღმდეგედ ითვლებიან: *ცქიტიშვილი, თემურ*, სანქციები სისხლის სამართალში, 2019, გვ. 289, 291 და მომდევნო გვერდები, სადაც ავტორი მომხრეთა და მოწინააღმდეგეთა არგუმენტებს აანალიზებს; *ოხანაშვილი, ანრი*, სამართლის ჟურნალი N2 (2009), 183, 208.

⁴⁹ მსგავსად *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 53, 60 ff.

⁵⁰ მსგავს მიდგომას ავითარებენ *Roxin, Claus/Greco, Luis*, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 5. Aufl., 2020, § 8 Rn. 63d; აგრეთვე *Morozinis, Ioannis*, Dogmatik der Organisationsdelikte, 2010, S. 61.

გამო იქ არ ხდება ასეთი დასჯადობის შემოტანა. საქართველოში კი ამგვარი პასუხისმგებლობა ისე იქნა შემოტანილი, რომ ეს საკითხი არც აქტუალური ყოფილა და არც კლასიკური სისხლის სამართლის პრინციპების ანალიზი მომხდარა. საქართველოს მოქმედ სსკ-ს, რომელიც დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი სისხლის სამართლის რეფორმის შედეგად იქნა მიღებული და 2000 წლის 1 ივნისს ამოქმედდა⁵¹, სულ მალე 22 წელი უსრულდება, ხოლო, პარალელურად, იურიდიულ წრეებში სულ უფრო ინტენსიურად ისმის ახალი სისხლის სამართლის რეფორმის საჭიროების საკითხი. ამასთან დაკავშირებით განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია, რომ გერმანულ სამართლებრივ დოგმატიკაზე, კერძოდ, დანაშაულის სამსაფეხურიან სისტემაზე, აგებულმა კოდექსმა⁵² ანგლოამერიკული სამართლის გავლენით ბოლო 20 წლის განმავლობაში თავბრუდამხვევი ცვლილებები განიცადა. ვინაიდან ამ ცვლილებების უმეტესობა სისხლისსამართლებრივი დოგმატიკის სისტემური გააზრების გარეშე განხორციელდა (რაც, უპირველეს ყოვლისა, იურიდიული პირის დასჯადობის შემოტანის საკითხს ეხება), აღნიშნული რეფორმის ჩატარების საკითხი აქტუალურია საქართველოს მე-10 მოწვევის პარლამენტში. მაქვს რა პატივი, როგორც საქართველოს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარემ, უშუალო ხელმძღვანელობა გავუწიო იმ რეფორმას, რომელიც ახალი მართლწესრიგის კოდექსის შექმნასა და, ამავდროულად, სსკ-ის გადასინჯვასთან არის დაკავშირებული, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სარეფორმო საკითხად სწორედ კორპორაციის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გადახედვა მიმაჩნია. IRZ-ის მხარდაჭერით ამ რეფორმაში აქტიურ მონაწილეობას მიიღებენ გერმანელი პროფესორები *მარტინ ჰეგერი* და *ბერნდ ჰაინრიხი*. ამიტომ ვფიქრობ, რომ გერმანული მიდგომა და პატივცემული იუბილარის ღრმა დაფიქრებით დამუშავებული, აქ განხილული მოდელი აღნიშნულ სარეფორმო ჯგუფში განხილვის საგანი გახდება.

⁵¹ მოქმედი სსკ-ის მიღების ისტორიასთან დაკავშირებით იხ. *Okhanashvili, Anri*, Die Strafbarkeit des Organisationstäters und des Organisators in Deutschland und Georgien, 2021, S. 305 ff.

⁵² *Okhanashvili, Anri*, Die Strafbarkeit des Organisationstäters und des Organisators in Deutschland und Georgien, 2021, S. 308 f.